

FILE DIN ISTORIA CATEDREI DE ANATOMIE A OMULUI A USMF „NICOLAE TESTEMIȚANU”

Catereniuc Iliia, Lupașcu Teodor

Catedra de anatomie și anatomie clinică
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova
ilia.catereniuc@usmf.md

Abstract

**BRIEF HISTORY OF THE HUMAN ANATOMY DEPARTMENT OF NICOLAE TESTEMITANU
STATE UNIVERSITY OF MEDICINE AND PHARMACY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Catereniuc Iliia

This article describes the historical development of the Human Anatomy Department of *Nicolae Testemitanu* State University of Medicine and Pharmacy of the Republic of Moldova, since its foundation till present. Our staff's most important steps toward the development of the research activity, and the path to becoming an outstanding school in the domain of morphology, both at the country and international level, are here included.

Key words: Human Anatomy Department, stages of development, scientific research.

Prezentul este o punte între trecut și viitor, o etapă importantă în constituirea fiecăruia din noi.

Catedra de anatomie a omului a fost înființată în octombrie 1945, concomitent cu transferarea la Chișinău a Institutului de medicină din Kislovodsk, în baza căruia a fost fondat ulterior Institutul de Stat de Medicină din Chișinău.

Pentru oficializarea transferului Institutului de Stat de Medicină din Kislovodsk la Chișinău, Guvernul RSSM a format o comisie oficială, care a decis ca noul institut să fie amplasat în clădirile fostului Spital militar, ocupate în anii 1944-1945 de punctul de triere din Chișinău.

Catedrele cu profil medico-biologic au fost amplasate într-o clădire cu două niveluri, aflată în spatele blocului principal al fostului spital. Aici Catedra de anatomie a fost repartizată la etajul superior, împreună cu catedrele de biologie și histologie.

Figura 1. Primul sediu al Catedrei de anatomie

Despre locația catedrei studenta anului I de pe atunci, G. V. Kucerenko (Vincenko), a scris: „Clădirea avea un aspect jalnic, la multe ferestre lipseau geamurile, la unele chiar și ramele. Ușile de la intrare nu se închideau. Încăperi amenajate pentru studii nu existau. De la spitalul militar rămăseseră niște săli enorme, lungi, în care erau organizate lucrările practice pentru mai multe grupe de studenți. În săli era frig, iluminarea proastă, deseori se deconecta energia electrică. Studenții și profesorii erau

nevoiți să stea la ore în paltoane. Lipseau scaunele, studenții se așezau pe pervaze sau stăteau în picioare”.

Primul titular al Catedrei a fost profesorul **Alexei P. Lavrentiev (1945-1950)**, format ca anatomist și pedagog în cadrul celebrei școli de anatomie din Kharkov (Ucraina), fondată de renumitul savant anatomist ucrainean, academicianul V. P. Vorobiov.

A. P. Lavrentiev este considerat, pe bună dreptate, fondatorul Catedrei de anatomie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău.

Din primii ani de activitate la noua sa catedră, A. P. Lavrentiev s-a manifestat ca un bun organizator, care într-un timp relativ scurt, a reușit să pună bazele tehnico-materiale ale catedrei, să inițieze fondarea unui muzeu, să amenajeze un laborator de anatomie radiologică, să elaboreze principiile didactice de instruire și să desfășoare cercetările științifice.

La Chișinău în primul an de studii cursurile erau ținute de profesorul A. P. Lavrentiev, iar lucrările practice erau conduse de asistenții universitari B. Z. Perlin (1945-1995), discipolului A. P. Lavrentiev de la Sverdlovsk, N. M. Volkova (Deineka) (1945-1950) și T. T. Koval.

Este greu de imaginat, cum un număr atât de redus de cadre didactice se isprăvea cu numeroșii studenți, înmatriculați în prima – 1945 (220) și în cea de a doua – 1946 admitere (272), mai ales dacă ținem cont de faptul, că până în 1949 anatomia omului se studia în decurs de 2 ani (4 semestre).

De menționat faptul, că studenții în acele timpuri erau deosebiți. Flămânzi și înghețați, prost îmbrăcați, mulți dintre ei cunoscând ororile războiului nu doar din auzite, se străduiau din răspuț să facă față cerințelor, mai ales băștinașii, care nu cunoșteau limba rusă, limbă în care erau predate toate disciplinele. În legătură cu aceasta profesorul P. Bâtcă scria: „...pe acest fundal, cu atât mai uimitoare pare sânguința studenților care, până seara târziu, ocupau orice încăpere liberă, sălile de disecție, biblioteca, sălile de studii pentru a-și face tema de acasă. Pare bizar, dar unii studenți îndrăzneau să „împrumute” câte un os, de obicei, cu cele mai multe detalii anatomice și, pe ascuns, îl aduceau în internat pentru a-l studia „fără grabă și cu confort”. După plecarea prof. A. P. Lavrentiev conducerea catedrei a fost preluată de către conferențiarul universitar **Vladimir Gh. Ukrainski (1950-1951)**, care a activat în această funcție până în septembrie 1951, când este transferat la institutul de medicină din Vinița (Ucraina). Acesta era preocupat de studierea tecilor sinoviale ale tendoanelor din regiunea palmară a mâinii (la om) și a membrelor anterioare (la animale). Ulterior Vl. Ukrainski a susținut teza de doctor habilitat în științe medicale și a obținut titlul de profesor universitar.

Următorul titular al catedrei, timp de 3 ani, a fost un alt discipol al academicianului V. P. Vorobiov – profesorul universitar **Alexandru A. Otelin (1951-1954)**.

Sub conducerea lui a fost inițiată predarea anatomiei radiologice, elaborarea indicațiilor metodice pentru profesori și studenți, unificate metodele de disecție, s-a intensificat activitatea de perfecționare și sporire a măiestriei profesionale a lectorilor tineri. În anul 1951 au fost angajați absolvenții Institutului de stat de medicină din Chișinău (ISMC), asistenții universitari N. Cekurina-Cherdivarenco (1951-1978) și G. V. Kucerenko-Vincenko (1951-2018), iar în 1952 – asistenții L. A. Lu-neova (1952-1956), M. G. Selin (1952-1954), Iu. Ia. Muhin (1952-1953), doctoranzii V. T. Jița (1952-1972) și A. V. Popa (1952-1997), precum și asistentul A. L. Kolesnik (1952-1957). Grupului de tineri lectori, angajați în anii 1951-1952 în 1954 li se alătură doctorandul N. N. Cereș (1954-1962), iar în 1956 – doctorul în științe medicale, asistentul T. A. Iastrebova (1956-1989).

Profesorul V. T. Jița își amintea: „Profesorul A. Otelin era sever. El deseori venea la orele practice și

verifica cunoștințele studenților și ne preîntâmpina, că dacă ei nu vor cunoaște materialul, în prezența lor ne va chestiona pe noi – lectorii tineri”.

Datorită insistenței profesorului A. Otelin la catedră au fost implementate metodele macro-microscopice de explorare a inervației periferice prin colorarea cu albastru de metilen, elaborate de academicianul V. P. Vorobiov, tehnicile de impregnare argentică a elementelor nervoase din piele, periost și alte formațiuni de țesut conjunctiv, utilizate pe larg în cercetările întreprinse în acea perioadă de timp de către asistentul B. Z. Perlin și doctoranzii V. Jița și A. Popa.

La inițiativa profesorului A. Otelin în a. 1953, în colaborare cu catedrele clinice la ISMC a fost organizată o conferință științifică, dedicată memoriei academicianului V. P. Vorobiov, cu publicarea ulterioară a tezelor acestei manifestări. Tot în acest an a fost creată filiala moldovenească a Asociației științifice unionale a anomiștilor, histologilor și embriologilor, condusă mai întâi de B. Z. Perlin, iar mai apoi, respectiv, de V. T. Jița și M. I. Ștefanec.

Între anii 1954-1956 catedra a fost condusă de doctorul habilitat în științe medicale **Valentina F. Parfentieva**, transferată de la Catedra de anatomie topografică și chirurgie operatorie a Institutului de medicină din Reazan (Rusia), specialist în domeniul angioarhitectonicii viscerelor și a glandelor endocrine, care în anul 1955 a obținut titlul de profesor universitar.

Prof. V. Jița scria: *„La noi a sosit doctorul habilitat în științe medicale V. F. Parfentieva, tânără, energică, care își susținuse recent teza privind sistemul vascular al ficatului. Dânsa a schimbat temele de cercetare științifică ale tuturor angajaților, cu excepția celor ale doctoranzilor (V. Jița și A. Popa), spunându-ne: „Băieți, eu nu cunosc temele voastre, dar deoarece voi sunteți doctoranzi în anul III, nu le voi schimba. Vă voi ajuta cu tot ce-mi stă în putință.”*

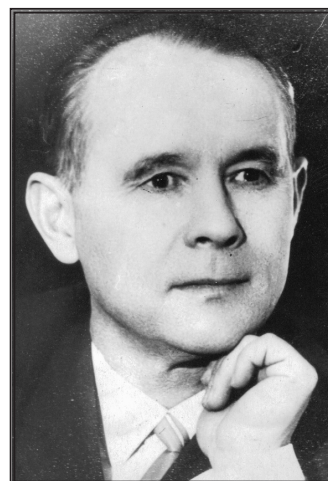

Materiale, privind angioarhitectonica viscerelor și glandelor endocrine au fost publicate de V. A. Tkaciuk, N. V. Cherdivarenco, A. L. Kolesnik. Doar o singură temă din cele propuse de profesorul V. Parfentieva, cea a asistentei V. A. Tkaciuk a fost realizată și susținută ca teză de doctor în medicină (1957).

În 1954 a avut loc susținerea în RSSM a primei teze de doctor în științe medicale în domeniul anatomiei *„Participarea nervului vag la inervația segmentului ileocecal al intestinului”*, propusă în 1948 de profesorul A. P. Lavrentiev și realizată la catedră de către asistentul universitar B. Z. Perlin.

O perioadă fructuoasă de activitate științifico-didactică a catedrei începe cu anul 1956, odată cu desemnarea la cârma ei a doctorului habilitat în științe medicale, profesorului **Vasili V. Kuprianov (1956-1959)**, transferat la ISMC de la Academia Militară mediconală din Leningrad (Sankt-Petersburg), desființată în acel an și încorporată în cadrul Academiei Medico-Militare „S. M. Kirov”.

Reprezentant al școlii leningrădene de anatomie a lui V. N. Tonkov și discipol fidel al renumitului neuromorfolog, viitorului academician B. A. Dolgo-Saburov, V.V. Kuprianov a contribuit esențial la activizarea cercetărilor științifice și modernizarea procesului de studii la catedră, exercitând concomitent și funcția de vicedirector al institutului pentru activitățile științifică și didactică, precum și cea de membru al Consiliului științific al Ministerului Ocrotirii Sănătății din RSSM și al colegiului de redacție al revistei „Ocrotirea sănătății”.

În 1957 datorită lui V. Kuprianov a avut loc susținerea primelor teze, realizate de tinerii anomiști V. Jița și A. Popa – primii doctoranzi ai *Alma mater* din rândul populației băstinașe.

Sub conducerea lui în 1958 este editată prima culegere de lucrări științifice ale angajaților catedrei *„Морфологические закономерности периферической иннервации”*.

Direcția principală a cercetărilor științifice ale profesorului V. Kuprianov, cunoscute în fosta URSS, Rusia și peste hotarele ei a fost morfologia sistemului nervos periferic și microcirculația – știință, fondată de el, ale cărei baze anatomice au fost elaborate începând cu teza de doctor în medicină, propusă spre realizare doctorandului N. Cereș.

În anul 1959, fiind selectat prin concurs în calitate de șef al catedrei de anatomie la Institutul de medicină nr. 2 „N. I. Pirogov” din Moscova, V. Kuprianov pleacă de la ISMC, dar fără a părăsi vreodată colectivul catedrei, în care ideile sale științifice și-au găsit o dezvoltare ulterioară în tezele de doctor și doctor habilitat în medicină, realizate de V. Jița (1957, 1971), A. Popa (1957), N. Cereș (1961), Ga. Vincenko (1961), N. Cherdivarenco (1961, 1977), B. Perlin (1968), V. Tkaciuk (1970), V. Andrieș (1989).

Ulterior V. Kuprianov devine membru al Academiei de Științe Medicale din URSS, Academiei de științe naturale „Leopoldina” din Germania, președinte al Societății Științifice a anomiștilor, histologilor și embriologilor din URSS, redactor principal al revistei „*Архив анатомии, гистологии и эмбриологии*”, membru al redacțiilor revistelor specializate din Germania, Elveția, Italia. A publicat peste 400 de lucrări științifice, dintre care peste 30 de monografii, a condus realizarea a 54 de teze de doctor și 45 de doctor habilitat în științe medicale.

Pentru ciclul de lucrări privind problemele sistemului microcirculator, în anul 1977 i s-a acordat Premiul de Stat al URSS, iar în 1999 – titlul de Om Emerit al științei din Federația Rusă.

La aniversarea de 90 de ani de la naștere, academicianului V. V. Kuprianov i-a fost oferit titlul de Doctor Honoris Causa al USMF „Nicolae Testemițanu”.

B. Perlin menționa: „*Perioada de timp, în care la catedră a activat V. V. Kuprianov reprezintă o pagină scilpitoare, de neuitat din existența catedrei. Celor care au colaborat cu el această perioadă li se va întipări în memorie pentru tot restul vieții*”.

La rândul său V. Kuprianov își împărtășea impresia sa despre colectivul catedrei: „*Contribuția mea la dezvoltarea catedrei de anatomie n-a fost un act de binefacere. Mi-a fost destul de ușor să stimulez și să mobilizez tânărul colectiv, deoarece aveam în preajmă oameni vrednici, specialiști în formare, care ardeau de dorința de a crea. Eu eram posedat de idei captivante, bine pregătit în plan profesional, de aceea mă avântam înainte. Vouă v-a fost interesant cu mine, iar eu am fost plin de entuziasm să deschid noi perspective și să vă trezesc aspirațiile pentru creativitate*”.

Activitatea prolifică a catedrei a continuat și ulterior, când conducerea ei a fost preluată și realizată timp de 28 de ani de conferențiarul universitar (din 1957), doctorul habilitat în științe medicale (din 1968), profesorul universitar (din 1969), Omul Emerit **Boris Z. Perlin (1959-1987)**.

Școlit de către profesorul A. P. Lavrentiev la institutul de medicină din Sverdlovsk (Ekaterinburg), fiind încă student, B. Perlin a activat sub conducerea lui în calitate de preparator, iar după absolvirea institutului – în cea de asistent universitar. În această perioadă de timp profesorul a descoperit în el un discipol neobișnuit de talentat, care demonstra succese remarcabile în disecția cadavrelor și confecționarea preparatelor anatomice de muzeu.

B. Z. Perlin a fost unul dintre cei care s-au aflat la începuturile devenirii catedrei, la care a activat timp de 50 de ani. Având o bogată experiență privind organizarea procesului didactic și a desfășurării cercetărilor științifice, preluată de la predesorii săi, el a acordat o atenție deosebită pregătirii tinerilor profesori, care în permanență completau colectivul.

Odată cu venirea la conducerea catedrei a lui B. Z. Perlin în colectiv s-a instalat o stabilitate privind metodele de disecție, organizarea procesului didactic, s-a cristalizat definitiv direcția principală a cercetărilor științifice – inervația formațiunilor de țesut conjunctiv și a vaselor sangvine.

În anii '60 ai secolului trecut, odată cu organizarea la ISMC a noilor facultăți de stomatologie, medicină preventivă și farmacie și creșterea considerabilă a numărului de studenți înmatriculați, a luat amploare procesul de selectare și instruire a cadrelor didactice tinere. Colectivul catedrei

se completează cu I. V. Kuznețova (1960-1987), N. M. Frunțașu (1961-1964) și A. N. Nastas (1963-1973).

În anul 1962 la catedră a fost introdusă subordnatura – o modalitate eficientă de pregătire preliminară a unor studenți din ultimul an de studii, selectați de către decanatele facultăților și rectorat, în vederea admiterii ulterioare în doctoratură sau a angajării lor în calitate de asistenți universitari. Instruirea subordinatorilor era realizată de șeful catedrei și cei mai experimentați profesori – G. Vincenko, N. Cherdivarenco, V. Jița, A. Popa, I. Iastrebova. Prin subordnatură au trecut viitorii salariați ai catedrei: V. Covaliu (1963-1977, 2002-2016), V. Andrieș (1964-2011), T. Lupașcu (1965), M. Ștefanet (1965). Cu excepția acestora, în perioada respectivă, în calitate de asistenți au fost angajați M. Casian (1964-1966), M. Arventieva (1964-1965), V. Corduneanu-Covaliu (1965-1995, 2002-2017), D. Didilica-Strătilă (1966-2001), I. Bostan (1966-1979), G. Marina-Hâncu (1967-2018), I. Gurițencu (1967-1977), E. Gherghelegiu-Poburnâi (1967), Gh. Nicolau (1969-1976).

În această perioadă au fost susținute tezele de doctor în științe medicale, realizate sub conducerea profesorului V. V. Kuprianov de către N. Cereș (1961), Ga. Vincenko (1961), N. Cherdivarenco (1961), B. Groza (1965) și tezele, ale căror conducător științific a fost B. Perlin, realizate de V. Lenkevici (1961), N. Frunțașu (1964), I. Kuznețova (1965), A. Nastas (1969), dar și teza de doctor habilitat în științe medicale, realizată de B. Perlin (1968), consultant științific fiind profesorul V. V. Kuprianov.

În 1964 apare de sub tipar a doua ediție a culegerii de lucrări științifice de profil „*Морфологические закономерности периферической иннервации*”.

Un eveniment important pentru catedră s-a produs în a. 1965, când aceasta a fost transferată într-un nou sediu – *Blocul morfologic*. Trecerea catedrei în noul sediu a durat aproape toată vara anului 1965 și a fost destul de anevoioasă. Piesele de muzeu și materialul cadaveric erau strămutate una câte una de către laboranții superiori L. P. Stasieva, A. V. Lescenko, M. A. Savina, I. Popazov și doi preparatori – studenți din anul III. Spre finele lunii august catedra era pregătită pentru a primi studenții.

Blocul morfologic, noul sediu al Catedrei de anatomie a omului

Cu două zile înainte de debutul noului an de studii prin decizia Ministerului Ocrotirii Sănătății din RSSM a fost anunțată trecerea la ISMC de la studiile în limba rusă la instruirea grupelor de studenți băștinași în limba moldovenească (română). Manuale de anatomie pentru facultățile de medicină aproape că nu existau. În aceste condiții câțiva dintre tinerii angajați au pregătit în grabă traduceri ale materialului primelor teme din planul de studii, care erau tipărite la mașina de scris în câteva exemplare și repartizate studenților. Studenții destul de repede s-au adaptat la situație și traduceau singuri din manualele rusești.

În noiembrie 1965 a fost selectat dintre angajații catedrei un grup, compus din conferențiarul V. Jița, A. Popa și asistenții A. Nastas, V. Covaliu, T. Lupașcu și M. Casian, cărui i s-a încredințat traducerea în română (cu grafie chirilică) a unuia dintre cele mai populare manuale de anatomie – „Учебник нормальной анатомии человека” de Н. К. Лысенков, В. И. Бушкович și М. Г. Привес (1958). Traducerea întregului manual a fost finalizată în iunie 1966. Redactat de D. Stahi, angajat al catedrei de limbi moderne de la ISMC, un bun cunoscător al limbii române, manualul a apărut de sub tipar abia peste 2 ani.

Odată cu revenirea la instruirea în limba rusă, dictată la începutul anilor `70 de către autorități, acest manual, împreună cu multe altele, traduse anterior din rusă aproape pentru toate disciplinele medicale, a fost extras din biblioteca institutului și nimicit.

În această perioadă de timp au luat amploare explorările științifice. La insistența profesorului B. Perlin fiecare cercetător științific trebuia să însușească întregul complex de metode de investigație a sistemului nervos periferic. În primul rând era necesar de a se familiariza cu metoda clasică, destul de anevoioasă și meticuloasă de disecție mezosopică, elaborată de academicianul V. P. Vorobiov, cu toate etapele de explorare histologică, mai ales cu cele de impregnare argentică a structurilor nervoase periferice. Încurajați de profesor, angajații catedrei au adoptat treptat noi metode de explorare, ca cea macro-microscopică de colorare selectivă cu reactivul Schiff (acid fuxin-sulfuros), testată inițial de N. Frunțașu, imediat după publicarea ei de către M. Г. Шубич și А. Б. Ходос (1964), implementată ulterior și utilizată cu succes la realizarea tuturor investigațiilor din cadrul catedrei, impregnarea cu carbonat de argint după V. Jabonero și colorarea cu amestecul de acid osmic, praf de zinc și iod metalic (adaptate de T. Lupașcu și V. Jița).

Spre finele anilor `60 s-a schimbat treptat înfățișarea sălilor de disecție. La inițiativa prof. B. Perlin acestea au fost replanificate, în toate au fost instalate vitrine cu oasele craniului, confecționate de I. Popazov, montate de A. Leschenko și adnotate amănunțit și cu exactitate de G. Vincenko și T. Iastrebova.

În anul 1967 la catedră a fost introdusă o nouă funcție – cea de lector superior. Primii lectori superiori au devenit T. Iastrebova, N. Cherdivarenco și G. Vincenko.

În 1969 este angajat în calitate de fotograf P. V. Poburnâi, iar de la catedra de neurologie a ISMC la Catedra de anatomie a omului se transferă laborantul superior E. M. Koblik-Zelțer – un histolog experimentat, un bun pictor și un fotograf excelent, competent în foarte multe domenii.

Anii `70 pentru catedră au fost, probabil, cei mai prolifici pe toate planurile de activitate. Colectivul catedrei este completat cu absolvenții ISMC E. Beșliu-Lopotencu (1970), D. Batâr (1971) și doctorul în științe medicale T. M. Titova (1974), sosită de la Institutului de medicină din Tomsk (Rusia).

În anul 1970 eforturile principale ale tuturor angajaților catedrei erau depuse pentru pregătirea pentru simpozionul și plenara Societății științifice unionale a Anatomistilor, histologilor și embriologilor (БНОАГЭ) din URSS, desfășurate în 1971 la ISMC. În acest an au fost restaurate exponatele din muzeu, au fost confecționate foarte multe piese noi, unele dintre ele unice, atât în aspect reprezentativ, cât și din punct de vedere al tehnicii deosebite, prin care au fost realizate.

La simpozion au participat reprezentanți ai catedrelor de anatomie de la toate institutele de medicină din fosta URSS. Ei au apreciat la un nivel foarte înalt atât muzeul, cât și modul, în care a fost amenajată catedra. Renumitul anatomist din Harkov (Ucraina), R. D. Sinelnicov, autor al cunoscutelelor în toată lumea atlase de anatomie, după o vizită a muzeului catedrei, întreprinsă în octombrie 1974 scria: „Музей представляет флаг цедры. El scoate la iveală nu doar măsura, în care sunt instruiți studenții, dar și activitatea, pe care colectivul catedrei este în stare să o realizeze, nutrind o deosebită dragoste față de disciplină”.

În anii `70, în plan științific, apar rezultatele eforturilor depuse în anii precedenți. Sunt susținute tezele de doctor în științe medicale de către V. Andrieș (1971), M. Chiorescu (1971), V. Covaliu (1971), T. Lupașcu (1972), M. Ștefăneț (1972), Gh. Nicolau (1973) și cele de doctor habilitat de către V. Jița (1971) și N. Cherdivarenco (1977), sunt editate monografiile, prezentate de B. Perlin, V. Andrieș și L. Bibicova (1977), V. Kuprianov și V. Jița (1975), V. Kuprianov și N. Cherdivarenco (1979),

sunt perfectate tezele de doctorat de către I. Guritencu, D. Batâr, I. Botan, D. Didilică, E. Gherghele-giu-Poburnaia.

Tot în această perioadă sunt avansați și transferați la alte catedre V. Jiță (1972), N. Cherdivarenco (1978), Gh. Nicolau (1976), sunt angajați prin concurs la alte instituții de învățământ superior A. Nastas (1973) și V. Covaliu (1977), trec la activitate pe tărâmul medicinei practice asistenții I. Guritencu (1977) și I. Bostan (1979), șefa de muzeu A. Lescenco (1974), care în 1978 a fost înlocuită de J. Pavlenko.

În anii '80 colectivul catedrei se completează cu noi angajați – asistenții I. Catereniuc (1980), L. Gurieva (1982), A. Kabrina (1983), O. Belic și B. Dikidgi (1987).

Își susțin tezele de doctor în științe medicale D. Batâr (1980) și E. Beșliu-Lopotencu (1988) și V. Andrieș cea de doctor habilitat (1989).

În baza catedrei sunt organizate un Simpozion unional privind problemele formațiunilor vasculare ale encefalului (1983) și Conferința unională, dedicată chestiunilor referitoare la programele de studii și predare a anatomiei omului la diverse facultăți ale Institutelor de medicină din fosta URSS (1986).

În a. 1987 profesorul B. Perlin devine profesor-consultant, iar conducerea catedrei este preluată de conferențiarul universitar **Mihail Ștefăneț**.

La finele anilor '80, datorită mișcării populare de eliberare națională și luptei pentru limbă și alfabet, în Institutul de medicină se revine la instruirea în limba română și catedra iarăși se confruntă cu lipsa manualelor. Se purcede urgent la traducerea în limba română a manualului de anatomie în 2 volume, elaborat de angajații Catedrei de anatomie a omului a Institutului de medicină nr.1 din Moscova, editat sub redacția academicianului M. R. Sapin. Într-un interval de timp relativ scurt traducerea este realizată de către D. Stahi, M. Ștefăneț, T. Lupașcu și D. Batâr. Redactate de D. Stahi, ambele volume apar de sub tipar în 1990.

La inițiativa lui M. Ștefăneț este fondat muzeul *Anatomia copilului*, sunt reprojectate unele săli de disecție.

În următorii șase ani (1991-1997) catedra a fost dirijată de **Vasile N. Andrieș**, dr. habilitat în științe medicale, profesor universitar, Om emerit. Studiile experimentale realizate de el, demonstrează elocvent prezența conexiunilor multiple între plexurile nervoase ale viscerelor din cavitățile toracică și abdominală, legături, care asigură inervația colaterală a plămânilor și explică, în mare măsură, natura reacțiilor de repercușiune în plămâni după intervențiile chirurgicale asupra organelor abdominale.

Profesorul V. Andrieș a publicat peste 240 de lucrări științifice în țară și peste hotare. Prezintă interes manualele de *Anatomia Omului*, și *Anatomia capului și gâtului*, elaborate în colaborare cu eminenti reprezentanți ai școlilor universitare de profil din Oradea și Timișoara (România). Sub conducerea sa au fost susținute 3 teze de doctor în medicină.

În anul 1998, profesorul universitar, Om emerit V. Andrieș devine membru corespondent al Academiei Internaționale de Ecologie și Protecție a Mediului și al Academiei Internaționale de Informatică din Sankt-Petersburg.

În perioada menționată la catedră își încep activitatea tinerii lectori-asistenți – M. G. Pleșca (1990-1999), V. P. Lupu (1990-1993), L. A. Spataru (1990-1992), A. N. Vîlcu (1991-1994), G. N. Certan (1991), Z. A. Zorin (1991), S. Cheptănar (1992-2006), A. M. Covalciuc (1992-1995), A. P. Antoci-Babuci (1993), N. Lozovan (1993-1995), V. Supciuc (1994-2007), T. Carajia-Botnari (1993), A. Bendelic (1993), A. Ionița (1995), T. Hacina (1996), L. Globa (1997).

În anul 1997, în scopul optimizării și profilării procesului didactic la facultățile medicină generală, pediatrie, stomatologie, farmacie și medicină preventivă, în cadrul catedrei sunt create două subdiviziuni: una pentru facultățile de farmacie, stomatologie și medicină preventivă, condusă de profesorul universitar **Vasile Andrieș** și alta – pentru facultățile medicină generală și pediatrie în frunte cu **Mihail Ștefanet** (din 1998 doctor habilitat în științe medicale, iar din 2001 – profesor universitar, Lucrător Emerit al învățământului public). Catedrele Anatomia Omului nr. 1 și nr. 2, având sediu și bază material-didactică comună, au ființat separat din 1997 până în 2007.

Ulterior, la cârma catedrei reunite rămâne profesorul universitar **Mihail Ștefanet**, Om emerit al învățământului public, membru al Senatului Universității și al consiliului Facultății Medicină generală, mulți ani președinte al Societății Anatomicilor din R. Moldova, membru al Consiliului Coordonator al Asociației Internaționale a morfologilor din CSI, membru al colegiului de redacție al revistei *Curierul medical* și al revistei *Revista Română de Anatomie funcțională și clinică macro- și microscopică și de Antropologie* (Iași), membru al Societății Anatomicilor din România. Sub conducerea sa au fost susținute 2 teze de doctor în medicină și 1 teză de dr. habilitat.

Profesorul M. Ștefanet a depus un efort deosebit la reorganizarea și mobilarea muzeului, la organizarea și amenajarea unei săli de calculatoare, necesare pentru implementarea unor programe de anatomie virtuală. În acești ani a fost perfectată programa analitică a disciplinei, accentul punându-se pe studiul anatomiei omului viu și aspectului aplicativ al structurilor studiate, au fost elaborate indicații metodice și chestionare, modernizate formele de control al cunoștințelor, elaborate teste de control în limbile română, rusă și engleză, create condiții pentru funcționarea grupelor cu predare în limbile franceză și engleză.

Se insistă mult la pregătirea profesională a lectorilor tineri, care sunt instruiți în cadrul catedrei, sub îndrumarea unor profesori experimentați, precum și a perfecționărilor (educației medicale continue) în cadrul catedrelor de Anatomie a Universităților de Medicină din România – Iași, Cluj-Napoca, București, Târgu-Mureș, Timișoara etc.

Contribuția adusă la dezvoltarea învățământului anatomic de corpul profesoral-didactic al catedrei s-a cristalizat prin apariția multor tratate de anatomie, a manualelor, lucrărilor metodico-didactice etc.

Ulterior colectivul profesoral-didactic al catedrei este completat cu noi absolvenți ai *Alma Mater*: S. Brenișter (2007), R. Angheliu (2009), M. Tașnic (2011), I. Stupac (2011).

După 1997 activitatea științifică la catedră s-a intensificat sesizabil – au fost susținute 6 teze de doctor în științe medicale (I. Catereniuc, 1998, V. Supciuc, 2000, G. Certan, 2003, V. Focșa, 2002–2003, T. Hacina, 2004, O. Belic, 2005) și 2 teze de doctor habilitat în științe medicale (M. Ștefanet, 1998 și I. Catereniuc, 2007).

Din anul 2013 șef de catedră e numit prin concurs profesorul universitar **Ilia Catereniuc**, președinte al Asociației Științifice de Morfologie din R. Moldova, membru al Comitetului Coordonator al Asociației Internaționale a Morfologilor (Международной ассоциации морфологов, МАМ), Moscova, F. Rusă, membru al Colegiilor de redacție a revistelor: «Клинична анатомия та оперативна хирургия» (Cernăuți, Ucraina), „MJHS Moldovan Journal of Health Sciences / Revista de științe ale sănătății din Moldova” (Chișinău, Moldova), «Журнал анатомии и гистопатологии» (Voronej, F. Rusă), președinte al Seminarului Științific de profil „Morfologie”, membru al Consiliului Științific al Facultății Medicină nr. 1, membru al Comisiei de acreditare a organizațiilor din sfera științei și inovării a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA), președinte al Comisiei de calificare universitare pentru promovarea candidaților la titluri științifice și științifico-didactice la profilul *medico-biologic, umanistic și farmaceutic* etc.

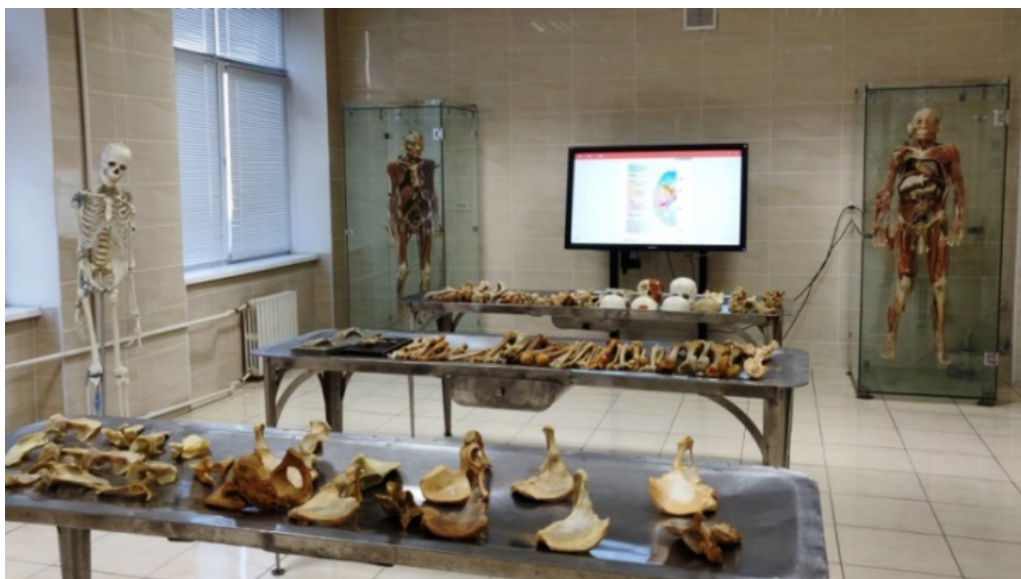
Obiectivele puse în fața colectivului Catedrei sunt implementarea celor mai optime și progresive, din punct de vedere aplicativ, metode de instruire și de evaluare a cunoștințelor studenților;

precum și selectarea rațională a informațiilor științifice incluse în procesul de studii, care în cele din urmă vor contribui, în mare măsură, la acumularea de către studenți a cunoștințelor și le va permite, în viitor, la cel mai înalt nivel, să își desfășoare activitatea profesională.

În această perioadă au fost revăzute și actualizate programele de studii și chestionarele pentru evaluarea curentă și intermediară a cunoștințelor studenților la toate facultățile în limbile română, rusă și engleză. Din *curricula* la disciplină au fost excluse unele noțiuni teoretice învechite privind structura formațiunilor anatomice care nu au valoare esențială în pregătirea profesională a medicului, au fost revăzute cerințele privind importanța aplicativă a unui șir de structuri anatomice, cu un impact practic minor și reprofilete programele de studii conform cerințelor contemporane.

Alinierea la noile standarde educaționale a mobilizat colectivul catedrei la crearea unei colecții de teste pentru evaluări sumative și formative în Sistemul Informațional de Management Universitar (SIMU), care este pusă la dispoziția studenților pe pagina WEB a catedrei. Colecția de teste și probleme de situație este o premieră în literatura didactică medicală din țară, deoarece toate răspunsurile corecte la ele sunt însoțite de argumentele științifice de ultimă oră, pe care acestea se bazează.

În contextul trecerii la studierea disciplinei anatomia omului în 2 semestre și necesității activizării lucrului extracurricular al studenților, dezvoltarea abilităților de lucru în echipă și autoinstruire, evaluare și autoevaluare a studenților la catedră a fost amenajată o **sală pentru demonstrarea și studierea preparatelor anatomice** [cadavre cu mușchi, vase și nervi disecate, (2 confecționate prin tehnica de plastinare), organocomplexe și organe separate, mulaje etc.], care este utilizată în timpul lucrărilor practice conform orarului, cât și, cel mai important, pentru reglementarea lucrului de sine stătător al studenților în orele extraorare.

Sală pentru demonstrarea și studierea preparatelor anatomice

Aceste direcții progresive în organizarea procesului didactic sunt elucidate în lucrările metodicoco-didactice publicate în ultimii ani de către cadrele didactice ale catedrei: manuale, ghiduri pentru lucrări practice la Anatomia omului (sem. I-II), culegeri de cursuri, culegere de scheme la anatomia omului, culegeri de teste și probleme de situație la anatomia omului etc., care au menirea de a facilita pregătirea studenților pentru lucrările practice, de a implementa metodologii contemporane de instruire și de a verifica și aprofunda cunoștințele acestora în domeniul anatomiei.

O prioritate rămâne în continuare Muzeul Anatomic, în care sunt create condiții optime atât pentru studiul teoretic și practic al anatomiei, cât și pentru popularizarea cunoștințelor referitoare la structura corpului uman.

Sală a muzeului de anatomie

La moment, Muzeul catedrei de Anatomie, dispune de una din cele mai valoroase și impunătoare colecții de piese anatomice unice (cca 2000 de exponate), expuse în 5 săli spațioase (*Aparatul locomotor; Viscere; Sistemul nervos central; Vase și nervi; Anatomia copilului*), fiind unul din puținele de acest gen din Europa, înalt apreciat de numeroși specialiști de peste hotare. Cu imagini de o calitate impecabilă a pieselor anatomice confecționate de personalul didactic al catedrei pe parcursul anilor, prof. universitari B. Perlin, V. Andrieș, N. Cherdivarenco, V. Jița, M. Ștefanet, I. Catereniuc, conferențiarii G. Vincenzo, T. Iastrebova, A. Popa, T. Titov, E. Gherghelegiu-Pobur-naia, T. Lupașcu, E. Lopotencu, D. Batîr, A. Nastas, V. Covaliu, asist. universitari I. Gurițencu, D. Stratilă etc., în urma investigațiilor științifice realizate și expuse în cele 5 săli ale muzeului, sunt ilustrate multe ediții de specialitate, editate în țară și peste hotare, inclusiv renumitele atlase de Anatomia omului ale lui R. Sinelnikov (*Синельников Р. Д., Синельников Я. Р. Атлас анатомии человека. Т. IV. Москва: Медицина, 1989*) și cel al sistemului nervos vegetativ, sub redacția lui P. I. Lobko (*Лобко П. И., Мельман Е. П., Денисов С. Д., Пивченко П. Г. Вегетативная нервная система. Атлас. Минск, 1988*), monografiile, manualele și alte lucrări metodicodidactice ieșite din catedră etc.).

În această perioadă s-a intensificat și activitatea științifică. Au fost organizate Conferințe științifice internaționale cu genericul "Probleme actuale ale morfologiei", dedicate centenarului profesorului B.Z. Perlin, Chișinău, 20-22 **septembrie 2012, precum și** celor 70 de ani de la fondarea Universității de Stat de Medicină și Farmacie *Nicolae Testemițanu*, 15-16 octombrie 2015, au fost susținute 2 teze de doctor habilitat în științe medicale – O. Belic (2015) și T. Hacina (2015), 5 teze de doctor în științe medicale sunt la etapa de finisare (M. Tașnic, A. Bendelic, Z. Zorina, A. Babuci și L. Globa). În prezent, catedra întreține relații de colaborare didactico-științifică productivă cu colegii de la catedrele similare ale Universităților de Medicină din multe orașe și state din CSI și Europa [R. Belarus (Minsk, Grodno, Vitebsk), Ucraina (Cernăuți, Kiev, Ivano-Francovsk), România (București, Iași, Timișoara), F. Rusă (Moscova, Smolensk, Ecaterinburg), Bulgaria (Stara Zagora, Varna), Georgia (Tbilisi) etc].

În această perioadă la catedră își încep activitatea tinere cadre didactice: Stegărescu I. (2015), Vrabii V. (2015), Ursu A. (2015), Toma B. (2015), Botnaru D. (2018), Ostahi N. (2016), Negari N. (2018).

Începând cu 01.09.2020, conform ordinului Rectorului 159-A din 30.06.2020 "*Cu privire la optimizarea procesului educațional*", Catedra de anatomie a omului cu Muzeul de anatomie și Catedra de anatomie topografică și chirurgie operatorie se reorganizează prin contopire în **Catedra de anatomie și anatomie clinică** cu **Ilia Catereniuc**, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar transferat în funcția de șef Catedră.